

Írások · Cikk · 2014. szeptember

Tulipános ládák a Tiszaháton: asztalosműhelyek és feliratok, 1840–1910

Tizenkilenc festett menyasszonyi láda datált felirata és virágmotívumai alapján három tiszaháti asztalosműhely munkáját sikerült elkülönítenem.

Előadás írott változata, Fehérgyarmat, 2014. szeptember

Fotó: Leitheiser.F, 2015 · Wikimedia Commons · CC BY-SA 4.0

A tulipános láda a szatmári parasztház legünnepélyesebb bútora volt: ebben vitte a menyasszony a kelengyét, ebben tartották később a szentképet, az imakönyvet és a jegyváltó kendőt. A ládák előlapján a virágcsokor mellett rendszerint ott áll az évszám és gyakran a tulajdonos monogramja is, ami a bútortörténet számára ritka ajándék: pontosan datálható tárgyakról beszélhetünk.

Tizenkilenc láda, három műhely

1984 óta tizenkilenc feliratos ládát írtam le a Tiszaháton, közülük négy a saját gyűjteményemben áll. A legkorábbi 1843-as, a legkésőbbi 1908-as évszámot visel. A festés módja, a virágcsokor szerkezete és a felirat betűformái alapján három csoportot különítettem el. Az első csoport ládáin a csokor vázából nő

ki, a tulipánok fejei kifelé hajlanak, a háttér sötét indigókék. A második csoport világos, okkeres alapon dolgozik, a csokrot szív fogja össze, és a felirat betűi hegyesek, szinte gótikusak. A harmadik csoport a legkésőbbi: a virágok már naturalisztikusak, rózsák és nefelejcskek jelennek meg a tulipánok között, a háttér pedig márványozott.

Az első csoportot a fehérgyarmati Pálffi-műhelyhez tudom kötni, mert két láda hátlapján ceruzás bejegyzés őrizte meg a mester nevét. A másik két műhely azonosítása a helyi emlékezetre és a hasonló ládák előfordulási térképére támaszkodik: a második csoport darabjai Kölcse és Sonkád környékén, a harmadikéi Csenger felé sűrűsödnek.

A feliratok tanúsága

A feliratok nem pusztán évszámok. Tíz ládán a menyasszony nevének kezdőbetűi mellett a vőlegényé is szerepel, hat ládán rövid fohász olvasható, egyen pedig a festő tréfás sora: „Aki ezt olvassa, adjon egy pohár bort.” A betűformák változása jól követi az iskolázottság terjedését: az 1880 utáni feliratok már írott, folyamatos betűkkel készültek, míg a korábbiak nagybetűs, rajzolt jellegűek.

Külön figyelmet érdemel a ládák belseje. A fedél alá gyakran ragasztottak imalapot, kalendáriumi képet vagy a menyasszony esküvői meghívóját. Ezek a lapok több esetben pontosabb keltezést adtak, mint maga a festett évszám, mert kiderült, hogy a ládát olykor évekkel a lakodalom előtt, előre készítették.

Források és irodalom

1. K. Csilléry Klára: A magyar népi lakáskultúra kialakulásának kezdetei. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1982.
2. Ortutay Gyula (főszerk.): Magyar Néprajzi Lexikon I–V. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1977–1982. („láda” szócikk)
3. Saját gyűjtés: B-001–B-004. leltári számú bútorok és a hozzájuk tartozó adatlapok, 1984–2013.

Letöltés

[PDF-ben \(cikk\)](#)

Idézés: Vas Erzsébet: Tulipános ládák a Tiszaháton: asztalosműhelyek és feliratok, 1840–1910. Előadás írott változata, Fehérgyarmat, 2014. szeptember.

Témák

bútor · tulipános láda · Fehérgyarmat · tárgyi gyűjtemény

Kapcsolódó írások

Mezőtúri és tiszafüredi edények egy szatmári konyhában
